

1519

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

153

Spökeri (svart hund).

Fru Klara Johansson, Väggatan 12, Norrkö-  
ping, Marielundskvarteret, gift med nedskrivarens kusin och um-  
gängesvän Edvard Johansson, berättade, att hennes mor (fru Klara  
Johansson är född 1872 i Kärna socken nära Malmslätt, Östergötland)  
berättat henne, att hon, modern, som ogift tjänade i Egebyborna  
socken vid Boren och en natt arbetade i bryggghuset, och då hon  
gick efter vatten såg en stor, svart hund, som elden lyste ur  
halsen på som en kvast, och som icke kunde vara tungan. Husmo-  
dern på stället, en girig kvinna, hade dött nyss förut, och det  
såg otäckt ut. Vid husmoderns död, så tjöt och liksom såg något  
otäckt gårdshunden, en hynda, men gårdsfolket såg ej något ovan-  
ligt, och det var mitt på dagen.

Skriv endast på denna sida!

Hög vid vägen, som är svår att komma förbi.

Min kusin Edvard Johanssons hustru Klara, född i Kärna socken 1872, kände som ung en spågumma, fru Blixt. Denne gumma var beryktad för sina sanna spådomar och spådde sant framtiden för en syster till fru Johansson. Fru Blixt brukade gå åt Kränge och där spå folk och fick mjöl och annat i livsmedelsväg med sig hem, men kunde aldrig gå förbi en hög vid vägen (ovisst om forngrav eller något upplag) utan att falla på knä och läsa Fader vår. Hon berättade själv detta för fru Johansson och sade, att hon kom ej förbi högen utan att bedja Fader vår. Men andra, däribland fru Johansson, kom utan vidare förbi. Dock såg Klara Johansson, född Trysell, själv, hur greven på Gerstorp (sedermera excellens Douglas) inte fick sin ridhäst att gå förbi högen, oaktat greven var god ryttare. - "Något otäckt var det väl i högen", sade Klara Johansson, "som hästen såg, fast jag ej då eller någon annan gång såg något ovanligt."

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 1519

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

*Landskap:* ..... *Upptecknat av:* Johansson, G.A. Grovarb.

*Härad:* ..... *Adress:* St. Persgatan 5, Norrköping

*Socken:* ..... *Berättat av* .....

*Uppteckningsår:* ..... *Född år* ..... *i* .....

155

*Uppteckningen rör* De tre lata.

Nedskrivarens av detta kusin och umgängesvän,  
fabriksarbetaren Edvard Johansson, Väggatan 12, Marielundskvar-  
teret, Norrköping, född i Törnevalla socken vid östra stambanan  
år 1873 och i yngre år jordbruksarbetare i trakterna söder om  
Roxen, hade hört om de tre lata: En satt i sängen och icke iddes  
lägga sig. En stod i takdroppet och icke iddes gå dän, och en  
satt vid bordet och icke iddes äta.

I min barndom talade en f.d. knekt Hjert  
om de tre lata lika eller nästan lika som anført är. Hjert frå-  
gade: "Vem var latast?"

Förebud.

Nedskrivarens av detta kusin och umgängesvän Edvard Johansson, Väggatan 12, Marielundskvarteret, Norrköping, flera gånger omtalad i dessa anteckningar, som till Lunds Folkminnesarkiv sändas av mig. Han liksom sin hustru, Klara Johansson, född Trysell, i Linköpingstrakten, ha hört omtalas så kallat förebud. Att det tar i låsen eller stampar av sig på trappan något före den väntade personens ankomst.

Denna föreställning är mycket vanlig bland äldre personer och borde uppmärksammas av den psykologiska forskningen, då i denna antagligen ligger något psykiskt fenomen. Även andra bekanta till nedskrivaren av detta ha hört själva eller hört omtalas samma fenomen.

Spökeri vid dödsfall.

Nedskrivarens kusin, Edvard Johansson, flera gånger förut omnämnd, hade hört, att samtidigt som en bondhustru dog i Gistads socken i Östergötland på gården syntes svarta hästar, förspända en suflett. (Detta kan dock någon spjuver ha fört ut, men ock vara hallucination.)

Beväringshistorier.

Från värnpliktinskrivningen, berättat av nedskrivarens kusin och umgängesvän, Edvard Johansson, fabriksarbetare, född i Törnevalla 1873, i sin ungdom lantarbetare, boende Väggatan 12, Marielundskvarteret, Norrköping.

Vid Kumla i Gistad var det beväringsinskrivning, och pojkarna var fulla de flesta. En länsman Gran, som var låghalt, sa åt pojkarna: "Gå nu som jag går." (Sannolikt var det inryckning istället för inskrivning.) Hela pojkskocken gjorde sig låghalta, och en låghalt länsman kom med en låghalt trupp.

En pojke gjorde sig döv vid en inskrivningsförrättning, och blev frikallad, men i dörren vid utgåendet viskade doktorn till honom: "Ä Ni gla för Ni slapp?" - "Ja", sa pojken, som glömde sig. Men då blev han icke frikallad.

En liten, svag till kroppen men akrobatiskt smidig pojke, önskade att exercera, men var rädd att bli frikallad. Och för att visa vid mönstringen sin stora vighet, så hju-lade han in i mönstringssalén (rullade sig in som ett hjul). Herrarna där trodde, karlen var galen, och frikallade honom genast. Pojken protesterade, men det hjälpte ej, och således blev mto sin vilja en beväring underkänd, som icke ofta inträffar, men har inträffat.

1519

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

160

Johan Eriksson, lantbrukare, lägenhetsägare,  
Katrineberg, Vrinnevid, St.Johannes, Norrköping, född 1858 i  
Lillkyrke socken, söder om Roxen, och även varit anställd vid  
Löfstad.

Skriv endast på denna sida!

Nödår.

Hustrun, också från Lillkyrke, och båda  
bott i denna socken under sin ungdomstid, berättade:

År 1867 var ett svårt nödår. Roxen höll på  
att svämma över vid Norsholm, och på ängarna i Lillkyrke socken  
fiskades det året med gott resultat.

1519

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

162

Jättehög.

En jättehög (stor hög) är i Lillkyrke. På denna hög restes midsommarstång, dansades och lektes, och lekar Midsommars- och dans förekom ock på denna hög även andra tider än midsommar. dans. Denna stora hög kallas för Högen, och i den skall flera storgubbar ligga begravna.

1519

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

163

Näckpolkan.

Nämndeman i Torp gjorde fioler och påstods kunna spela näckpolkan.

Näckpolkan då den spelas kan göra de dansande så vilda, att de ej kan sluta, och spelman måste fiolen tagas ifrån eller ock strängarna avskäras. Herr och fru Eriksson hade dock aldrig själva varit med om sådant.

Stjernerarpe fiskare.

Fru Eriksson, som också är från Lillkyrke, tjänade som 10 å 12-årig hos en gammal knekt, Ren, som också var fiskare. Då Ren om nätterna for ut att fiska, så följde flickan med för nöjes skulde, och en gång, då de var ute och fiskade, och Ren hade ljuster och blossom, så kom en båt med en fiskare i, också med blossom. Fru Eriksson såg det tydligt och sa till Ren: "Se, där kommer en båt". "Tyst flicka", sa Ren. Båten for förbi dem. "Sjeu", sade det, och det var Stjernerarpe fiskare.

Stjernerarpefiskaresägen hade fru Eriksson hört så här: En fiskare vid Stjernarp hade kontrakt med sjöråt men fick därför aldrig gifta sig. Så skulle han göra det i alla fall, men då han fiskade till sitt eget bröllop, tog sjöråt honom, ty han kom aldrig tillbaka. (I andra varianter är det på själva bröllopet, som sjöråt kommer och tar sin brudgum, fiskaren.)

1519

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Fru och herr Eriksson hade flera gånger sett  
som ett bloss ute på Roxen fara av och an. Det är Stjernarpe  
fiskare, och han kallas Per Stäjare.

165

Skriv endast på denna sida!

Trollgubbe.

På norra sidan av Roxen i Kläberg på Rundstorps ägor bor en trollgubbe och i Haberget i närheten av Tångsta tegelbruk bor en annan, Habergsgubben (denne Habergsgubbe får icke förväxlas med Gottlands Habergsgubbe, men kan vara en lokaliserad Habergsgubbesägen till Roxen).

Denne Habergsgubbe brukade hälsa på i Lundsberget i Lillkyrke, och en bror till Ren, också knekt och hette Lund, påstod, att han, Lund, brukade då få ro Habergsgubben hem över sjön. Antagligen ljugde Lund, sa fru Eriksson, men Lund, som var bror till fru Erikssons husbonde, Ren, berättade detsamma så här:

Habergsgubben ville ja skulle ron hem te

Haberget. Å då gjorde mäj däsamma, för en sån där otäcker kunne ju ha vält öka, men ja rodden över. Å då vi va inté berget, reste gubben på sej och, förbanne mäj, klev han inte in i berge, så då braka eftert. - Lund omtalade även, att han, Lund, brukade få önska sig något utav Habergsgubben för sina besvär. En rodd önskade han sig ett års abborrar, och han fick nätet fullt med 2 tum högst långa abborrar. Att ettårsabborrar var så små, anade ej Lund.

Fru Eriksson antog, att Lund bara ljugde ihop dessa historier, men att i Haberget nära Tångsta tegelbruk verkligen fanns en trollgubbe, troddes allmänt. Ren och Lund var eller hade varit knektar.

Östergötland

Morbo hd

Kimstad Sn

1519

Upt. G. A. Johansson. 1926

Ber. Johan Eriksson, f. 1858

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

168

Sägner om Löfstad slott.

Herrskapet Eriksson hade ock bott vid Löfstad slott i Kimstad socken, Östergötland, och kände till de vanliga sägnerna om detta slott, hur guldkalven ligger under stora gården, och när slottet brinner tredje gången, då kan det med guldkalvens guld uppbyggas igen.

Dessutom hade de hört (de bodde i slutet av förra århundradet vid Löfstad), att en vit gestalt, jungfru Brita, brukar gå i slottet. En tjänarinna, Anna, berättade, att hon låg en natt, och någon kom och stoppade täcket om henne, Anna. Anna vände på sig och såg upp, och då var det jungfru Brita, som med detsamma försvann.

Ett rum kallades spökrummet uti slottet. Där i detta rum kan man tydligt höra, hur Lillie, Löfstads slotts uppbyggare, går och stöter med sitt träben. (Lillie hade verkli-

Skriv endast på denna sida!

1519

gen träben.)

Herrskapet Eriksson kände också till Fersens  
mord. Fersen ägde eller bodde ett tag i Löfstad, men torde de  
i detta mera influerats av historien än folksägnen.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

169

uppt. av ds. A. Johansson

Lillkyrka sn, Ög.

1519

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

170

Tomten.

Fru Eriksson hade hört, att tomten skall  
ha ett fat gröt julafton.

Gode 25. J. Johansen  
 1519  
 Per. Karna Johansen  
 Født 1872 i Karna

171

Ovannämnda fru Eriksson från Lillkyrke hade hört, att sjörå fanns, och de liknade ett fruntimmer, samt att vanligt ladugårdsrå kunde ibland man få tag i, och var det som en spädkalv.

Skriv endast på denna sida!

1519

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

172

Sjusovaredagen.

Regnar det sjusovare, så skall det regna  
i sju veckor efteråt är folktro,

Herrskapet Eriksson, Katrineberg, Vrinnevi  
ägor, St Johannes, Norrköping; sade, att regnar det en och annan  
skur sjusovaredagen, gör det ingenting, men regnar det ihållande,  
då blir det regn i sju veckor.